

N:o 25.

Ank. till Riksd. kansli den 31 mars 1908, kl. 2 e. m.

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 7 i anledning af väckta motioner angående åtgärder för afhjälpande af den rådande bristen å folkskollärare.

Till förberedande behandling har utskottet mottagit två inom *Motionerna.* Andra Kammaren väckta motioner, dels n:o 242 af herr *A. P. Risberg*, dels n:o 264 af friherre *J. Hermelin*, angående åtgärder för afhjälpande af den rådande bristen på folkskollärare, hvilka motioner utskottet ansett sig böra behandla i ett sammanhang.

I den förra hemställer motionären,

det Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt vidtaga åtgärder för den rådande folkskollärarebristens afhjälpande, och därvid desslikes taga under ompröfning frågan om kvinnliga lärarekrafters användande på folkskolans område i större proportion än hittills, samt till Riksdagen inkomma med förslag i detta ärende.

I den andra motionen hemställes,

det Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt vidtaga åtgärder för den rådande folkskollärarebristens afhjälpande och därvid särskildt taga under ompröfning frågan om i hvad mån, efter ofvan framhållna grunder, tillträdet till folkskollärare- och lärarinnebanan för manlig och kvinnlig ungdom, som aflagt studentexamen eller godkänd afgangsexamen från åttaklassigt under statens kontroll stående läroverk för kvinnlig ungdom, skulle kunna förenklas och underlättas.

Bih. till Riksd. Prot. 1908. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 24 Häft. (N:o 25.) 1

*Herr
Risbergs
motivering.*

Till stöd för sin hemställan anför motionären, herr *A. P. Risberg*, följande:

»Onekligt är, att för närvarande råder stor brist på examinerade lärare inom våra folkskolor.

Ständigt inträttas nya läraretjänster. Många lärare, som uppnått pensionsåldern, hafva kvarstannat i tjänsten under väntan på förbättrade pensionsförhållanden, och sedan dessa nu inträdt, hoppa sig afskedstagandena. Vidare är det icke så få lärare, hvilka före pensionsåldern lämna sin tjänst och ägna sig åt andra sysslor eller ock afgå af andra orsaker.

De åtgärder, som hittills vidtagits för de många nya lärareplatsernas besättning och de uppkomna ledigheternas fyllande, ha icke förmått hålla jämna steg med det snabbt växande behovet.

Följden häraf har blifvit, att en stor mängd läraretjänster vid landets folkskolor i närvarande stund uppehållas genom småskollärarinnor, öfveråriga, pensionerade folkskollärare eller andra personer — en anordning, som blifvit nödvändig, sedan alla ansträngningar i förening med dryga kostnader för erhållande af kompetenta sökande till de resp. tjänsterna visat sig fruktlösa. Denna omständighet har äfven framkallat en betydlig ökning af underdåniga dispensansökningar från småskollärarinnor, hvilka på denna väg utan föreskrifven examen vilja erhålla rättighet att bekläda ordinarie folkskollärareplats, ett förfarande, åt hvilket vederbörande skolråd mången gång af tvingande förhållanden förmåtts gifva sitt understöd.

Ett sådant sakernas tillstånd hindrar på ett betänkligt sätt folkskolans jämna och lugna utveckling i landet till men för många orter, hvilka dock äga samma rätt att få sitt behof af lärare tillgodosedt som de mera gynnsamt ställda. Det synes därför oundgängligt, att staten utan uppskof drager försorg om att berörda lärarebrist afhjälpes. Detta kan endast ske därigenom, att tillfälle beredes ett betydligt ökad antal elever att vinna den utbildning, som för folkskollärarekallet erfordras.

I sammanhang med denna angelägna frågas behandling synes mig ändamålsenligt, att spørsmålet om en vidsträcktare anställning af kvinnliga lärarekrafter i folkskolans tjänst toges under ompröfning. Kvinnans berättigade och alltmer framträdande sträfvan efter själf försörjning medför krafvet på vidgadt utrymme för hennes verksamhet i samhället. Vid vår tids starka täflan mellan manlig och kvinnlig arbetskraft på skilda områden, hvilka förr varit männen ensamt förbehållna, är det icke alltid kvinnans lämplighet, som får vara det afgörande, då

hon anställas i den eller den sysslan. Att det utanför hemmet och familjen gifves åtskilliga verksamhetsgrenar, där själfva naturen afgjort anvisar åt kvinnan en betydelsefull uppgift att fylla till samhällets gagn, är obestriddigt. En sådan verksamhet är barnundervisningen och det därmed förenade fostrarekallet i våra offentliga skolor. Det synes mig därför ligga i samhällets intresse att här öppna så vid väg som möjligt för de kvinnor, som önska välja ett lefnadskall utom hemmets område, och därmed i samma mån minska tilloppet till sådana banor, för hvilka männen måhända bättre passa.

Enligt senaste officiella statistik voro år 1905 vid den egentliga folkskolan anställda 5,349 lärare och 3,311 lärarinnor. Gå vi 25 år tillbaka, var lärarnes antal 3,904 och lärarinnornas 818. Under denna 25-årsperiod har alltså de senares numerär ökats från 20,9 till 38,2 procent af lärarekåren.

De erfarenheter, man under gångna år haft af kvinnans skolarbete hos oss, ha i det hela, så vidt jag vet, bekräftat det gjorda antagandet, att kvinnan är väl skickad icke blott för handledningen af barnen på det första förberedande stadiet (småskolan), utan ock för barnens vidare utbildning under folkskoleåldern. Man har också sett, att unga kvinnor gärna eftersträfvat lärarinnebefattning vid folkskola, och att många, hvilka genomgått lång studiekurs vid högre flickskola, söka inträde på seminarium för att sålunda nå sådan befattning. Antagligen blir detta fallet fortfarande i än högre grad, i händelse förökade tillfällen beredas dem att ägna sig åt nämnda kall.

Å andra sidan kan af starka sannolikhets-skäl befaras, att den snabba ekonomiska utveckling, som utmärker vår tid, och den mångfald lönande lefnadskall, som i följd däraf står till buds, skall snart nog göra folkskollärarebanan mindre eftersökt för den uppväxande manliga parten af vårt folk. En sådan eventualitet bör man enligt min mening vara beredd att möta äfven på det sätt, jag här velat förorda.

Mot den af mig föreslagna anordningen torde göras vissa invändningar. Att alltför mycket grunda folkskolan på kvinnliga lärarkrafter skulle, säger man, i stort sedt blifva till skada för skoldisciplinen och därigenom medföra vådor för de ungas fostran och undervisning. Vidare vill man fränkänna kvinnan den fysiska styrka och uthållighet, som erfordras för det kräfvande skolarbetet, under det mannen anses bättre fylla krafven i detta afseende. Man får också höra det inkastet, att ett användande i öfvervägande grad af kvinnor vid folkundervisningen skulle sätta en prägel af ensidig kvinnlighet på vår skolbildning.

I de två först anförda invändningarna torde ligga något berättigande, dock icke i den grad, att detta får tillmätas afgörande betydelse. Ensamt den omständigheten, att här i Stockholm, där krafvet på läraren i såväl ena som andra hänseendet knappast kan vara mindre än annorstädes, man funnit det lämpligt att låta 80 procent af hela folkskollärarekåren utgöras af lärarinnor, torde vara tillräckligt bevisande i fråga om betydelsen af dessa invändningar. (Härvid bör anmärkas, att i hufvudstaden äro inga särskilda småskollärarinnor anställda.)

Hvad den tredje invändningen beträffar, kan den saklöst lämnas ur räkningen. Vore tanken däri riktig, skulle man med lika rätt kunna påstå, att en öfvervägande manlig lärarekår inom folkskolan skulle sätta en alltför ensidigt manlig prägel på skolans uppfostringsarbete, hvilket ju i lika grad vore skadligt för de i skolan deltagande flickorna. Konsekvent leder en sådan tankegång till fordran på att alla samskolor skola upphöra, hvilket af praktiska skäl icke mångenstädes kan genomföras och knappast öfverensstämmer med nutida uppfattning. De, som hysa nyssberörda farhågor, glömma, att vi i folkskolan ha att göra med 7—13-åringar, och att kvinnans höga uppgift såsom fostrarinna måste anses sträcka sig längre än så beträffande både gossar och flickor.

En jämförande statistik rörande spörsmålet, i hvad mån kvinnor användas vid folkskoleundervisningen i en del länder, kan här vara på sin plats. Vi meddela därför ur »Pädagogischer Jahresbericht» af »Schulrath» H. Scherer för år 1905 följande tablå:

År 1901	Lärare	Lärarinnor	% Lärarinnor
Sverige	4,922	2,649	35 %
Norge, stad.....	683	1,216	69,3 %
» landet	3,169	1,138	26,4 %
Finland, stad.....	210	580	73,4 %
» landet	960	920	49 %
Frankrike	56,370	49,400	46,7 %
Schweiz	6,400	3,600	36 %
Italien	18,600	31,800	63 %
England och Wales	26,200	66,300	71,5 %
Skottland	4,000	7,000	63,5 %
Irland	6,000	7,000	53,8 %
Förenata staterna	6,300	76,348	92,3 %

Såsom häraf synes, har Amerika, detta fria land med sin praktiska läggning och sitt rikt pulserande samhällslif, vida mer än något annat af de uppräknade länderna pröfvat på kvinnans arbetsduglighet i den allmänna folkundervisningens tjänst (lärarinnor 92,3 % af hela lärareantalet), och ingalunda har försports, att nationen haft anledning ångra en dylik ordning

Däremot har å tablån Sverige det lägsta procenttalet uti ifrågasvarande hänseende.

I Tyskland, där ännu vid århundradets början kvinnorna i jämförelsevis ringa mån anlitas för folkskoleundervisningen (16 % i medeltal öfver hela riket), har frågan härom blifvit alltmer aktuell, och utvecklingen där går i samma riktning som i andra länder.

För närvarande finnas i vårt land 9 manliga och 6 kvinnliga folkskoleseminarier. Det synes mig, som om proportionen kunde åtminstone vara omvänd.

Under sista decenniet hafva upprättats 3 nya seminarier, nämligen 1 kvinnligt i Landskrona och 2 manliga i Strängnäs och Luleå. Därjämte hafva anordnats parallellklasser vid 1 kvinnligt seminarium i Kalmar och 1 manligt i Göteborg. Af de sist tillkomna inrättningarna för ifrågasvarande ändamål ha ännu icke alla hunnit utexaminera sina elever. Men det lilla tillskott, som därigenom väntas, kan tydligen icke på långt när fylla det ständigt ökade behovet af lärarkrafter.

Vägen att tillmöteskomma detta behof äfvensom att förverkliga den ofvan uttalade tanken på en proportionell ökning af lärarinneantalet torde i första hand vara att söka i anläggandet af parallellklasser vid ytterligare 1 eller 2 af de befintliga kvinnliga seminarierna, där sådant kan prövas lämpligt.

Vidare synes ändamålsenligheten påfordra inrättandet af ett par nya kvinnliga seminarier, ett för södra och ett för norra Sverige. Städerna Jönköping och Östersund framstå härvid såsom lämpliga förlägningsplatser.

Slutligen torde den af herr Alb. Bergström vid 1906 års riksdag i motion inom Första Kammaren framförda frågan om ett eller flera manliga seminariers omvandling till kvinnliga förtjäna beaktande. Visserligen blefve vid dylikt omändradt seminarium en öfvergångstid (3 år), under hvilken det komme att omfatta både manliga och kvinnliga elever. Men denna omständighet synes mig icke vara af natur att afskräcka från en dylik anordning.

De nu antydda åtgärderna böra gifvetvis utföras efter en uppgjord

plan och i den mån förhållandena göra dem nödvändiga; dock så att intet uppskof sker.

En kungl. kommitté är tillsatt att afgifva förslag till ombildning af folkskoleseminarierna i riket. Riksdagen kunde därför tänkas vilja afvakta slutet af detta kommittéarbete och de förslag, Kungl. Maj:t med anledning däraf framdeles kan komma att framlägga, innan den upptager till något afgörande det af mig nu förebragta spørsmålet om lärarebristens afhjälpande vid våra folkskolor. Häremot tillåter jag mig dock invända, att detta spørsmål är en fråga för sig, som näppligen ligger inom ramen af det uppdrag, nämnda kommitté fått åt sig anförtrödt, och att ett dröjsmål till en obestämd tid framåt är oförenligt med en omsiktsfull skötsel af vårt nuvarande folkskoleväsen.»

*Frih.
Hermelins
motivering.*

Den motivering, hvarpå motionären friherre *J. Hermelin* grundar sitt yrkande, är af följande lydelse:

»Att stor och kännbar brist på behörigen utbildade lärarekrafter för landets folkskolor är rådande, det är ett bekymmersamt faktum, hvilket icke behöfver bevisas. I stor utsträckning måste undervisningen uppehållas med undermåliga krafter, hvilken omständighet icke kan undgå att menligt inverka på folkbildningsarbetet.

Orsaken till berörda missförhållande och vägen till dess afhjälpande ligga i öppen dag.

Då tillgången på inträdessökande till seminarierna hittills i de flesta fall varit vida större, än hvad det begränsade utrymmet förmått mottaga, så framgår ju däraf, att enda orsaken till lärarebristen är utbildningsanstalternas otillräcklighet. Flere seminarier eller utvidgning af redan befintliga vore alltså den enda utvägen.

Dock synes det mig, att äfven andra utvägar skulle vara tänkbara, och det därtill sådana, som skulle leda till det önskade målet vida snabbare och utan nämnvärda utgifter för staten.

Samtidigt med att folkskolorna lida brist på arbetskraft, klagar man öfver öfverbefolkning på studiebanan. Här finnes i vårt land ett mycket stort antal skolbildad ungdom, som ingenting hellre skulle önska än att få ägna sina krafter åt folkbildningsarbetet. Jag åsyftar de många unga män och kvinnor, som efter aflagd studentexamen eller afgångsexamen från de kvinnliga läroverken befinna sig i stor förlägenhet för framtida utkomst och lämplig användning för sina kunskaper och sin arbetskraft. Att icke bereda lättare möjligheter för dessa att komma till gagnande användning är ett ödslande med kunskaper och arbetskraft, hvartill vi borde anse oss icke hafva råd.

Hvarför icke i största möjliga utsträckning använda denna redan

så godt som färdigbildade arbetskraft i folkskolans tjänst, där den så väl behöfves och säkerligen skulle göra god nytta?

Det är visserligen sant, att seminarierna stå öppna äfven för denna ungdom. Men det är alltför hårda villkor för den, som redan ägnat 10 till 15 år åt studier, att för vinnande af kompetens till folkskollärarebefattning behöfva bekosta sig ytterligare ett å fyra års utbildningskurs. För mången ligga redan oöfverstigliga hinder af ekonomisk art i vägen för vidare studier. Icke sällan blifva inträdesökande af de nämnda kategorierna till följd af brist på utrymme utstängda från seminarierna.

Med god vilja borde mindre tidsödande och snabbare till målet ledande vägar för vinnande af kompetens för lärarekallet kunna beredas dem, som redan i det närmaste förvärfvat tillräckliga teoretiska kunskaper. Genom en sådan förenklad anordning skulle man snart blifva befriad från den öfverklagade bristen.

Utom detta hufvudändamål med de åtgärder jag åsyftar, skulle äfven andra väsentliga fördelar för folkskolan vinnas. En stor fond af allmänbildning skulle därigenom tillföras lärarekåren. Intresset för folkskolan skulle ökas bland de bildade klasserna, sedan ett större antal medlemmar ur dessa klasser vunnit anställningar såsom vårdare och uppfostrare för folkets barn. Vid sidan af den bokliga fostran skulle en annan sådan, som jag skulle vilja kalla den personliga, säkerligen öfva ett större inflytande än hittills för utjämning af motsatserna mellan olika samhällsklasser.

Då, såsom jag här ofvan påpekat, de unga män och kvinnor, för hvilka mitt förslag afser att bereda tillträde till folkskolans lärare-tjänster, kunna förutsättas redan vara i besittning af härför erforderliga teoretiska kunskaper, kräfves enligt min tanke inrättandet af särskilda kurser för meddelandet af de praktiska kunskaper och färdigheter, som speciellt erfordras för lärareverksamhetens utöfvande, och torde dessa kurser i fråga om tiden kunna begränsas till det minsta möjliga, exempelvis sex månader, samt den därvid meddelade undervisningen blifva af uteslutande praktisk art och omfatta en utbildnings- och öfningskurs i ämnena pedagogik, metodik, barnpsykologi, hygien och trädgårdsskötsel.

Till genomgående af denna kurs skulle aflagd studentexamen eller godkänd afgangsexamen från åttaklassigt under statens kontroll stående läroverk för kvinnlig ungdom berättiga, likasom så kvalificerad person, efter genomgåendet af denna utbildningskurs, skulle vara berättigad till anställning såsom lärare vid folk- och småskolor i likhet med dem, som erhållit sin utbildning vid seminarium.»

Utskottets
utlåtande.

Den af båda motionärerna påpekade mycket kännbara bristen på behörigen utbildade och för kallet lämpliga lärare vid landets folkskolor anser utskottet till fullo konstaterad, utan att dock vara i tillfälle förete ett statistiskt material, som på siffran utvisar denna brist. Från nästan alla delar af landet höras klagomål öfver detta missförhållande. Kännbarast är naturligtvis bristen i de trakter, där skolorna i ett eller annat afseende äro mindre förmånligt ställda. Förbättrade skolanordningar, ehuru i sig själf högst önskvärda, kunna dock icke väsentligt förändra den öfverklagade svårigheten, enär tillgången till kompetenta lärare är alltför knapp.

Enda botemedlet är, såsom motionärerna erinrat, att tillfälle beredes ett betydligt ökadtt antal elever att vinna den utbildning, som för folkskollärarekallet erfordras.

Utskottets
yttrande om
frih. Hermelins
motion.

Utom den hittills följda utvägen att upprätta flere seminarier eller utvidga redan befintliga, anser motionären friherre *J. Hermelin* andra vägar för fyllandet af lärarebristen tänkbara såsom snabbare ledande till det önskade målet. Han utgår från det antagandet, att ett mycket stort antal skolbildad ungdom finnes så godt som färdigbildad för folkskolans tjänst, hvarvid åsyftas de unga män och kvinnor, hvilka aflagt studentexamen eller afgangsexamen från de 8-klassiga flickläroverken. Af dessa skulle många enligt motionärens mening förvärfvas åt folkskolan, om det bereddes dem en genare väg än som nu står till buds att nå läraretjänst därstädes. Han föreslår därför *inrättandet af särskilda kurser* för meddelandet af de praktiska kunskaper och färdigheter, som speciellt erfordras för lärareverksamhetens utöfvande, hvilken praktiska utbildning han tänker sig kunna begränsas till exempelvis sex månader, alldenstund nämnda kategorier af ungdom kunna förutsättas redan vara i besittning af de erforderliga teoretiska kunskaperna.

Ehuru denna utväg i vissa afseenden kan förefalla tilltalande, särskildt med hänsyn till det viktiga intresset att få den befintliga lärarebristen snabbast möjligt afhulpen, anser dock icke utskottet en sådan anordning tillrådlig. Redan nu äga studenter tillträde till folkskoleseminariernas högsta klass, hvadan de med åtta månaders genomgången kurs kunna blifva färdiga för folkskollärarekallet. Tillströmningen af dessa studenter till seminarierna har icke, såvidt utskottet har sig bekant, hittills varit så stor, att däri skulle ligga en anledning att, för tillvaratagandet af dessas kunskaper och arbetskraft i folkskolans tjänst, inrätta *särskilda kurser* på föga kortare tid, än nu är fallet, för deras praktiska utbildning till lärarekallet. Motionären har icke heller ådagalagt detta. Att en anordning, sådan motionären

föreslår, skulle i närmaste framtiden tillföra folkskolan något betydligt större antal manliga och kvinnliga studenter, synes utskottet mycket ovisst. Hvad särskildt beträffar den kvinnliga ungdom, som genomgått åttaklassigt läroverk för dylik ungdom, kan icke utskottet, med hänsyn till flickläroverkens nuvarande undervisningsplan och bildningsmål, dela motionärens mening, att en kurs för dessa unga kvinnor på ungefär sex månader vore tillräcklig för vinnande af nödig kompetens till lärarinnekallet. Utskottet anser, att det praktiska utförandet af motionärens förslag om inrättandet af särskilda seminariekurser för ifrågavarande ändamål vid sidan af de befintliga seminarierna, låt vara af blott öfvergående art, skulle medföra så dryga kostnader, att det önskade målet, lärarebristens afhjälpande ingalunda, såsom motionären håller före, vunnas »utan nämnvärda utgifter för staten», äfven om det nåddes »vida snabbare» än på den vanliga vägen. Utskottet kan sålunda icke biträda motionärens förslag i denna del.

Den andre motionären, herr *Risberg*, erinrar till en början om dels de besvär och dryga kostnader, ofta resultatlösa, som berörda bristvällar många skoldistrikt, dels den fara, som däri ligger för folkskolans jämna och lugna utveckling i landet, och dels den rätt, som äfven mindre gynnsamt ställda skolor ha att få sitt lärarebehof tillgodosedt, och framhåller därefter såsom den enda utvägen inrättandet af nya seminarier eller parallellklasser vid redan befintliga. Motionären upptager i sammanhang därmed spørsmålet om användningen af kvinnliga lärarkrafter i den egentliga folkskolans tjänst, och anser att denna borde ske i större proportion än nu är fallet.

*Utskottets
yttrande om
herr Risbergs
motion.*

Utskottet finner de skäl, hvarpå motionären grundar denna sin mening, beaktansvärda. Att kvinnan, om hon annars äger de nödiga förutsättningarna, i handledningen af folkets barn, deras undervisning och fostran har ett för henne naturligt verksamhetsområde, torde få anses obestridligt. Och då man i vår tid vidgar tillträdet för henne till hvarjehanda sysslor i det allmännas och enskildas tjänst, synes detta framför allt böra ske på här ifrågavarande område. Genom att bereda kvinnor ökade tillfällen att ägna sig åt lärarinnans kall skulle mången god kraft, som nu är bunden, komma till användning, och ett betydelsefullt steg tagas till en naturlig fördelning af mannens och kvinnans arbete till samhällets gagn.

Efter återopandet af dessa principiella skäl hänvisar motionären till den erfarenhet, vi redan ha om kvinnans lärareverksamhet i folkskolan. Denna erfarenhet synes utskottet, i likhet med motionären, tala för ett snabbare fortgående på vägen att öka antalet kvinnliga

lärare vid våra folkskolor och för detta ändamål öka antalet seminarier för kvinnor. Enstaka fall, då erfarenheten af en eller annan orsak går i annan riktning, jäfva icke detta omdöme i dess allmänhet. Det lider icke heller något tvifvel, att åsikterna i landet om kvinnans lämplighet för det kall, som här är i fråga, vinner allt större utbredning, hvilket bland annat kommer till synes i de numera vanliga annonserna om lediga folkskoletjänster, som få sökas af »lärare eller lärarinnor» eller ock enbart lärarinnor.

Motionären antyder, att skäl förefinnes antaga, det folkskollärarebanan i framtiden torde blifva mindre eftersökt af den manliga ungdomen och att man fördenskull i tid bör vara betänkt på att i större utsträckning öppna denna bana för kvinnor. Utskottet anser, att detta antagande icke saknar grund. Visserligen har hittills icke förmärkts någon brist på tillräckligt förberedda inträdessökande vid våra manliga seminarier. Men våra dagars starka ekonomiska uppsving, de många lönande näringsfång, som företagsamheten och samhällsutvecklingen öfver hufvud alltjämt skapa, göra det troligt, att allt färre dugande unga män skola välja sitt lefnadskall inom folkskolan, då rikliga tillfällen till förmånligare utkomst erbjudas på annat håll. Däremot torde en sådan händelse icke behöfva befaras beträffande landets unga kvinnor, som söka själf försörjning. Lärarinnekallet framstår och kommer säkert att framstå för dem såsom eftersträfvansvärdt med hänsyn till de löneförhöjningar, som nu äro förenade med detta kall.

För att belysa, i hvad mån kvinnliga lärare anlitas vid folkskoleundervisningen i en del länder, anför motionären ur en årsskrift af tyske skolmannen H. Scherer en sifvertablå för år 1901. Härvid är att märka att å denna tablå för Sveriges vidkommande endast upptagits lärare och lärarinnor med fullständig utbildning och anställda vid den egentliga folkskolan. Ehuru utskottet icke varit i tillfälle bedöma de grunder, efter hvilka H. Scherer uppgjort sin jämförande tabell, kan det dock sättas i fråga, huruvida icke jämförelsen blifvit riktigare, om han beträffande Sverige medräknat småskolans lärarinnekår, som hos oss har folkskolans förberedande undervisning om hand, i hvilket fall lärarinnornas procenttal blifvit vida högre. I alla händelser visar nämnda tabell, att Nordamerikas Förenta stater i ojämförligt högre grad än andra länder begagna sig af kvinnor vid den allmänna folkskoleundervisningen.

Då af det sagda framgår, att utskottet är ense med motionären om lämpligheten af en väsentligen ökad användning af kvinnliga lärare vid våra folkskolor, följer däraf, att utskottet anser de närmaste åtgär-

derna för den rådande lärarebristens afhjälpande böra gå ut på inrättandet af nya kvinnliga seminarier eller parallellklasser vid redan befintliga sådana. Hvad beträffar motionärens uttalade mening, att den förut i Riksdagen framförda frågan om ett eller annat manligt seminariums omändring till kvinnligt torde vara förtjänt af beaktande, håller utskottet före, att detta spörsmål bör komma under ompröfning först när det förhandenvarande behovet af lärare blifvit fylldt och sedan erfarenheten af kvinnans vidgade lärareverksamhet inom folkskolan hos oss hunnit ännu mer stadga sig.

Motionären erinrar om att en kungl. kommitté är sysselsatt med utarbetandet af förslag till ombildning af folkskoleseminarierna i riket. Denna kommitté har, enligt hvad utskottet från densamma fått sig meddeladt, vid fullgörandet af sitt generella uppdrag ansett sig äfven böra anställa en statistisk utredning rörande omfånget af det förefintliga lärarebehovet och förklarat sig hafva för afsikt att tillika föreslå åtgärder för detta behofs fyllande.

I likhet med motionärerna anser utskottet denna angelägna fråga *icke tåla något uppskof*, och att ett dröjsmål, tills den vidt omfattande seminarier reformen blir slutgiltigt afgjord, är oförenligt med en omsiktsfull skötsel af vårt nuvarande skolväsen. Då därjämte den ene motionären, herr Risberg, och i viss mån äfven den andre, friherre Hermelin, i samband med skyndsamma åtgärder för lärarebristens afhjälpande föreslå ett vidsträcktare tillvaratagande af kvinnlig lärarekraft i folkskolans tjänst, hvilken tanke utskottet gillar, finner sig utskottet böra förordna en skrifvelse till K. Maj:t i berörda ämnen.

Utskottet anser, såsom ofvan nämdt, denna tanke bäst kunna förverkligas genom upprättande, så snart som möjligt, af parallellklasser vid ett eller flera kvinnliga seminarier och inrättande af ett nytt sådant å ort, som pröfves mest ändamålsenlig, därvid undervisningen möjligen kunde sättas i verksamhet redan före de erforderliga seminariebyggnadernas fullbordande.

På grund af hvad utskottet ofvan anför, hemställes,

*Utskottets
yrkande.*

1:o att Andra Kammarerna med anledning af herr Risbergs motion för sin del ville besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt vidtaga åtgärder för den rådande lärarebristens afhjälpande och därvid desslikes taga under ompröfning frågan om kvinnliga lärarekrafters användande på folkskolans område i större

proportion än hittills, samt till Riksdagen inkomma med förslag i detta ärende;

2:o att friherre Hermelins motion, i hvad den rör förslag om inrättandet af särskilda kurser för beredande af tillträde till folkskollärare- och lärarinnebanan för viss manlig och kvinnlig ungdom, icke måtte till någon Andra Kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 31 mars 1908.

På utskottets vägnar:

KARL WARBURG.

Herr *C. B. Johansson* har anhållit få antecknadt, att han icke deltagit i ärendets slutliga behandling.

Bilaga.

Från seminariekommittén har utskottet på förfrågan mottagit följande skrifvelse:

Till Andra Kammarens tillfälliga utskott n:o 1.

Till svar å eder skrifvelse den 7 mars 1908, däruti I hafven framställt begäran om upplysning, huruvida och i hvilken mån en sådan utredning, som den af kyrkoherden A. P. Risberg i dennes motion (n:o 242) förordade, kunde väntas komma till stånd såsom resultat af seminariekommitténs arbeten, får seminariekommittén härmed meddela följande.

Med hänsyn till folkskoleseminariernas ändamål att utbilda lärare för rikets folkskolor har kommittén ansett sig icke kunna undgå att undersöka omfånget af dessa skolors behof af lärare. Redan sedan hösten 1906 har fördenskull en hos kommittén anställd fackman på uppdrag af kommittén varit sysselsatt med en omfattande och i olika hänseenden belysande statistisk utredning rörande de förhållanden, som inverka på den förutsatta lärarbristen. Denna utredning, hvilken ännu icke är afslutad, kommer att omfatta, bland annat, följande förhållanden: antalet lärare vid folkskolorna och antalet barn, som hvarje lärare haft att undervisa år 1904; behofvet af och tillgången på kompetenta lärare och lärarinnor till ordinarie platser under åren 1867--1906; antalet tjänstlediga lärare och lärarinnor och deras vikarier samt antalet genom afgång eller genom nya tjänsters inrättande uppkomna vakanta befattningar och dessa befattningars uppehållande genom kompetenta eller icke kompetenta, manliga eller kvinnliga lärarkrafter under år 1907; antalet dels manliga dels kvinnliga inträdessökande och intagna elever vid folkskoleseminarierna åren 1896—1906 samt deras ålder, hemort m. m.; antal och ålder af elever, dels manliga dels kvinnliga, i folkskoleseminariernas olika klasser samt antalet från seminarierna utexaminerade läsåren 1865/1866—1906/1907.

Kommittén har alltifrån början af sin verksamhet haft för afsikt att på grundvalen af denna utredning afgifva yttrande om de åtgärder, som kunna synas erforderliga ej mindre för undanröjande af en möjligen förefintlig lärarbrist än äfven för tillgodoseende af det ökade lärarbehof, som under den närmaste framtiden kan väntas uppkomma genom folkskolans allt fortgående utveckling. Huruvida dessa åtgärder företrädesvis böra bestå i upprättandet af parallellklasser vid de redan

befintliga seminarierna eller i inrättandet af nya seminarier, å hvilka orter dylika anordningar lämpligen böra vidtagas, i hvilken utsträckning desamma böra vara afsedda för utbildning af manliga eller kvinnliga lärare och i hvad mån lättnader i utbildningen till folkskollärare skulle kunna medgifvas personer, som på annat håll förvärfvat en del af denna utbildning, äro frågor som kommittén icke kan på förhand besvara, men hvilka den kommer att behandla i sitt blifvande betänkande.

Stockholm den 18 mars 1908.

Å seminariekommitténs vägnar:

FRIDTJUV BERG.

A. E. Bastman.
